

Правове забезпечення інвестиційної співпраці України та Республіки Кіпр

У статті представлений аналіз та оцінка механізму правового регулювання інвестиційної співпраці України та Республіки Кіпр щодо її відповідності вимогам Директив ЄС. Визначені етапи, динаміка, особливості та перспективи українсько-кіпрських інвестиційних відносин.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, євроінтеграція, співробітництво, офшор, інвестиційний клімат, інтеграційні процеси, торговельно-економічне співробітництво, українсько-кіпрські відносини.

В.И. Светлак
аспирантка,

Университет экономики и права «КРОК»

Правовое обеспечение инвестиционного сотрудничества Украины и Республики Кипр

В статье представлен анализ и оценка механизма правового регулирования инвестиционного сотрудничества Украины и Республики Кипр, что касается его соответствия требованиям Директив ЕС. Определены этапы, динамика, особенности и перспективы украинско-кипрских инвестиционных отношений.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, евроинтеграция, сотрудничество, офшор, инвестиционный климат, интеграционные процессы, торгово-экономическое сотрудничество, украинско-кипрские отношения.

V. Svitlak
Postgraduate Student,
«KROK» University

Legal Support of Investment Cooperation Between Ukraine and the Republic of Cyprus

The article provides us with the analysis and evaluation of the mechanism in legal regulation of investment cooperation between Ukraine and the Republic of Cyprus for their compliance with the requirements of the EU Directives; determines the stages, dynamics, features and prospects of Ukrainian-Cypriot investment relations.

Key words: direct foreign investments, euro integration, cooperation, offshore, investment climate, integration processes, trade and economic cooperation, Ukrainian-Cypriot relations.

Постановка проблеми

Аналітичний огляд офіційних даних Державної служби статистики України щодо прямих інвестицій з країн світу в економіку нашої держави дає підстави констатувати неготовність іноземців до інвестування, адже у прямих іноземних інвестиціях переважну частку посідають саме «офшорні» кошти. Зокрема, Республіка Кіпр протягом останніх років стабільно залишається одним із домінуючих каналів залучення іноземних інвестицій в українську економіку, посідаючи перше місце серед основних країн-інвесторів.

Станом на 1 липня 2017 року найбільший обсяг прямих інвестицій (25,6%) із різних країн світу в економіку України припадає на Республіку Кіпр, натомість українські господарюючі суб'єкти вклали в економіку Республіки Кіпр порівняно зі всіма іншими країнами світу прямих інвестицій в обсязі 93,4% [1; 2]. Отже, безпосереднє інвестування у вітчизняну економіку здійснюють саме українські компанії, які традиційно реєструють свої підприємства в Республіці Кіпр та інших країнах з лояльними умовами оподаткування.

Актуальність дослідження юрисдикційного підґрунтя українсько-кіпрської інвестиційної співпраці дасть можливість сформулювати пропозиції щодо вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази у сфері оподаткування та заохочення прямих іноземних інвестицій, а також пришвидшить просування нашої країни до Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивченню особливостей іноземної інвестиційної діяльності України з Республікою Кіпр присвячена низка праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема: О. Булатової, Я. Дубенюк, О. Макарюк, Ю. Макагона, Т. Ніколенко та інших. Однак поза увагою залишається дослідження юридичної сторони такої співпраці. Рівень спеціальних юридичних наукових розробок правових засад міждержавної інвестиційної співпраці в євро-

інтеграційних умовах все ще є недостатнім та потребує подальших досліджень.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на значний доробок видатних учених у висвітленні теоретичних аспектів інвестиційної діяльності, ґрунтовне дослідження механізму правового регулювання українсько-кіпрської інвестиційної співпраці за умов адаптації та гармонізації вітчизняного законодавства до вимог європейського законодавства, а також оцінка відповідності законодавчих норм у сфері прямих інвестицій в економіки наших країн вимогам Організації економічного співробітництва й розвитку (надалі – ОЕСР) та Директивам Ради ЄС є надзвичайно актуальною темою наукової публікації.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є аналіз та оцінка механізму правового регулювання інвестиційної співпраці України та Республіки Кіпр щодо її відповідності вимогам Директив ЄС, а також визначення етапів, динаміки, особливостей та перспектив інвестиційних відносин між нашими країнами.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасною тенденцією в розвитку українсько-кіпрських відносин є посилення саме інвестиційної співпраці між нашими країнами. Подібні тенденції в економічній сфері, на нашу думку, свідчать не тільки про посилення глобалізаційних процесів, але і про прагнення України підвищити свій інвестиційний рейтинг та, відповідно, збільшити обсяги залучення прямих іноземних інвестицій.

За офіційною статистичною інформацією Державної служби статистики України про прямі інвестиції, сформованої на підставі інформації юридичних осіб-резидентів та постійних представництв нерезидентів в Україні з урахуванням адміністративних даних НБУ про ринкову вартість прямих інвестицій (акцій, майна тощо) підприємств та установ [1; 2], серед основних країн-інвесторів, що здійсню-

ють прямі інвестиції в Україну вже протягом тривалого часу лідирує Кіпр. Така ситуація, на наш погляд, має логічне пояснення, і першою чергою це особливості законодавства та юрисдикцій умови оподаткування в Республіці Кіпр.

Представлена статистична інформація є доволі показовою. Слід об'єктивно зазначити, що реальним джерелом кіпрських інвестицій є фактично виведені раніше з України капітали. Тобто так звані «прямі іноземні інвестиції» з Республіки Кіпр слід розглядати як реінвестиції. Хоча Республіка Кіпр не є класичним офшором, підтвердженням чого є формальна відсутність даної країни у чинному переліку офшорних зон, які перелічені у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про перелік офшорних зон» від 23 лютого 2011 року [3]. Згодом Кабінет Міністрів України на підставі спеціально визначених критеріїв, по відношенню до кожної країни оновив перелік країн – торгових партнерів, що підлягають податковому контролю [4], зокрема, до цих країн віднесли і Республіку Кіпр. Як критерій для визначення таких країн, уряд брав знижену, порівняно з українською, ставку податку на прибуток (на 5% і більше), відсутність на державному рівні інформації про структуру власників юридичних осіб – торговельних партнерів України тощо.

Вважаємо, що задля об'єктивної оцінки змісту та фактичних результатів українсько-кіпрської співпраці в торговельно-економічній сфері, зокрема інвестиційній, та формулювання в подальшому змін і доповнень до нормативно-правової бази, спрямованої на удосконалення розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг та правового механізму укладення угод з інвесторами тощо, а головне – підтримки, зміцнення та продовження дійсно справжньої співпраці наших країн, доцільним є дослідження правової регламентації інвестиційної співпраці наших країн.

З метою протидії тіньовому впливу капіталу з України в інші країни, в тому числі і Республіку Кіпр, штучній мінімізації податкових зобов'язань, збільшення фактичних надходжень до бюджету, а

також усунення такої ситуації протягом останніх років була проведена нормотворча робота з удосконалення законодавства, яка потребує окремого аналізу та оцінки.

Вважаємо доцільним давати оцінку змісту чинних нормативно-правових актів, а також представлених на розгляд Верховній Раді України проектів законів в досліджуваній сфері, з урахуванням пріоритетних дій Уряду на 2017 рік [5], спрямованих на економічне зростання, зокрема створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності.

З метою створення сприятливішого інвестиційного клімату між Україною та Республікою Кіпр, а також для обміну досвідом у сфері залучення інвестицій та супроводу інвесторів між нашими країнами був підписаний 8 листопада 2012 року Меморандум про взаєморозуміння з питань сприяння інвестиційному співробітництву між Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України і Кіпрським агентством зі сприяння інвестицій. Підписання даного Меморандуму стало одним із результатів укладеної раніше Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво від 4 липня 2011 року (ратифікація 9 грудня 2011 року) [6], спрямованої на зміцнення економічного, наукового, технічного та промислового співробітництва задля взаємної вигоди.

Підписання Конвенції між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи [7], на наш погляд, також є результатом дії Угоди про співробітництво. У грудні 2014 року Кабінет Міністрів України ініціював денонсацію цієї Конвенції та протоколу до неї, але як варіант вирішення проблеми з відмиванням грошей у Республіці Кіпр та один із заходів боротьби з виведенням капіталів в офшори став перегляд ставок та, відповідно, внесення змін до Конвенції 11 грудня 2015 року [8]. Зміни до Протоколу Конвенції безпосередньо торкнулися статей: 10 («Дивіденди»), 11 («Проценти») та 13 («Доходи від відчуження майна»). Хоча

зазначені умови оподаткування відповідають рекомендаціям Організації економічного співробітництва і розвитку, слід зауважити, що оновлена редакція Протоколу почне діяти не раніше 1 січня 2019 року.

Враховуючи зобов'язання України в межах Програми розширеного співробітництва з ОЕСР дана Конвенція потребує удосконалення шляхом включення до неї правил запобігання зловживанню угодою та підвищення ефективності механізмів вирішення спорів, удосконалення чинних національних правових норм щодо документації з трансфертного ціноутворення та майбутнього обміну інформацією.

З огляду на мету дослідження, заслуговують на увагу оцінка змісту законопроектів «Про повернення капіталів, що перебувають та зареєстровані в Республіці Кіпр, офшорних зонах та інших юрисдикціях, звільнених від подвійного оподаткування, або тих, що мають пільговий режим оподаткування» та «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо протидії тіньовому відпливу капіталу з України через нерезидентів, що мають офшорний статус)» [9; 10], які були свого часу зареєстровані у Верховній Раді у 2013 році і в яких одночасно йшлося про українсько-кіпрські інвестиційні взаємини (наразі ці законопроекти відкликані).

Спільною метою даних законопроектів є гарантування економічної безпеки та фінансової стійкості держави, залучення додаткових коштів в економіку України та протидія тіньовому відпливу капіталу з України в Республіку Кіпр. В обґрунтуванні запропонованих змін також ідеться про недосконалі законодавчі механізми оподаткування міжнародних операцій, особливо за участю нерезидентів, зареєстрованих в офшорних юрисдикціях, що, своєю чергою, створює сприятливі умови для прихованого та неконтрольованого відпливу фінансових ресурсів за межі держави.

Запропоновані в названих законопроектах шляхи вирішення даної проблеми, на наш погляд, не завжди відповідають конституційним гарантіям захисту та не порушності права власності. Беззаперечним залишається той факт, що в сучасних

умовах з метою покращення інвестиційного іміджу нашої держави вкрай потрібним є реформування інвестиційної політики України, тому зусилля Кабінету Міністрів України мають бути спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату, а рівень інвестиційної активності має бути таким, щоб забезпечити стабільний розвиток України. Отже досягнення такої мети, як створення інвестиційно сприятливого середовища для збільшення обсягу інвестицій, можливе лише за умови виваженої політики. На нашу думку, саме адаптація до європейського права українського законодавства у сфері залучення інвестицій та протидії тіньовому виведенню фінансових ресурсів може створити такі умови.

Приєднання України до Програми розширеного співробітництва ОЕСР, зокрема зобов'язання виконати певні дії з реалізації Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування (надалі – BEPS) запобігатиме штучному перенесенню прибутків до місць з низькими податками або без оподаткування. Хоча BEPS і має рекомендаційний характер, але з часом більшості країн доведеться впроваджувати стандарт CRS і приєднуватися до міжнародного автоматичного обміну інформацією шляхом внесення змін у національне законодавство.

Безсумнівно, запровадження таких змін у національному законодавстві вплине і на українсько-кіпрські інвестиційні відносини, адже реалізація правил контролюваних іноземних компаній, за якими доходи оподатковуватимуться державою, податковим резидентом якої є контролююча особа компанії (пропорційно її частці в компанії), призведе до недоцільності використання офшорних схем, у тому числі і в Республіці Кіпр.

Висновки

Підбиваючи підсумки, доцільно зауважити наступне:

1. В Україні сьогодні існує нагальна потреба вдосконалення механізму протидії виведенню капіталів та розмиванню бази оподаткування за допомогою використання офшорних компаній.

2. У країні має діяти комплексна система гармонізації українського законодавства до законодавства ЄС, зокрема щодо якісної імплементації норм, передбачених мінімальними стандартами Плану дій BEPS, що сприятиме розвитку нашої економіки та створенню умов для збільшення обсягу інвестицій.

3. На сучасному етапі українсько-кіпрських відносин зусилля українського Уряду повинні зосередитися на створенні максимально сприятливого інвестиційного клімату, в якому рівень інвестиційної активності буде достатнім для розвитку України. Розвиток двостороннього співробітництва у торговельно-економічній сфері передбачає пошук шляхів прискорення динаміки двосторонньої торгівлі та підтримки вітчизняних експортерів у виході на

ринок Республіки Кіпр, а також залучення кіпрських інвестицій в економіку України.

4. Співробітництво України та Республіки Кіпр є важливим в інвестиційній сфері, але аналіз структури прямих інвестицій з цієї країни дає підстави констатувати, що така ситуація згубно впливає на інвестиційний потенціал України та ставить під загрозу досягнення сталого економічного розвитку держави, сприяє штучному виведенню прибутків з-під оподаткування з України. Отже, існує реальна потреба посилення і зміцнення українсько-кіпрського співробітництва, спрямованого на удосконалення і розвиток спеціального законодавства, що регулює відносини при здійсненні інвестування відповідно до європейських норм та вимог міжнародного податкового законодавства.

Література

1. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України на 1 липня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн світу на 1 липня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Про перелік офшорних зон : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80>

4. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 року № 977-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/977-2015-%D1%80>

5. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 року № 275-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170275.html

6. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво : Угода. Міжнародний документ від 04.07.2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/196_013

7. Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи : Міжнародний документ від 08 листопада 2012 року (редакція від 10 жовтня 2013 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/196_016

8. Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Протоколу про внесення змін до Конвенції між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 року № 243-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249177265>

9. Про повернення капіталів, що перебувають та зареєстровані в Республіці Кіпр, офшорних зонах та інших юрисдикціях, звільнених від подвійного оподаткування, або тих, що мають пільговий режим оподаткування : Проект Закону України № 1248 від 11 січня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45429

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо протидії тіншовому впливу капіталу з України через нерезидентів, що мають офшорний статус) : Проект Закону від 27 серпня 2013 року № 3125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc41?pf3511=48075>